

ROZDZIAŁ 1

Założenia, działania, efekty edukacyjne i społeczne programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy

Assumptions, Activities, Educational and Social Outcomes of the University of Warsaw for Ukraine Program

AGNIESZKA RÓŻYCKA¹

¹Wydział Nauk Ekonomicznych, Uniwersytet Warszawski

ABSTRAKT: W rozdziale opisano program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy, który powstał w odpowiedzi na kryzys migracyjny wywołany wojną w Ukrainie. Program miał na celu wszechstronne wsparcie uchodźców w Polsce działaniami: edukacyjnymi, językowymi, psychologicznymi oraz integracyjnymi. Dofinansowanie z funduszy unijnych objęło 27 różnorodnych działań skierowanych do ponad 10 tys. uczestników, w tym dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Najważniejsze były: nauka języka polskiego, rozwój zawodowy, warsztaty integracyjne, wsparcie psychologiczne i adaptacyjne, a także dostosowanie do specyficznych potrzeb grup docelowych. Program realizowało 31 jednostek Uniwersytetu Warszawskiego i wspierały liczne organizacje zewnętrzne. Przedstawiono tu założenia, cele, szczegóły realizacji oraz efekty programu, ze szczególnym uwzględnieniem jego znaczenia dla społecznej i zawodowej integracji uchodźców.

SŁOWA KLUCZOWE: uchodźcy z Ukrainy, wsparcie edukacyjne, integracja społeczna, UW dla Ukrainy

ABSTRACT: The chapter describes the University of Warsaw for Ukraine program created in response to the migration crisis triggered by the war in Ukraine. The program aimed to provide comprehensive support for refugees in Poland through educational, linguistic, psychological, and

integration initiatives. Funded by the European Union resources, the program encompassed 27 diverse activities, targeting over 10,000 participants, including children, youth, adults, and seniors. Key components included Polish language learning, professional development, integration workshops, psychological and adaptive support, as well as activities tailored to the specific needs of target groups. The program was implemented by 31 units of the University of Warsaw and supported by numerous external organizations. The chapter outlines the program's assumptions, objectives, implementation details, and outcomes, emphasizing its significance for the social and professional integration of refugees.

KEYWORDS: Ukrainian refugees, educational support, social integration, UW for Ukraine

Wprowadzenie

Wojna w Ukrainie, która rozpoczęła się 24 lutego 2022 roku, spowodowała jeden z największych kryzysów migracyjnych w Europie od czasów II wojny światowej. Konflikt zmusił miliony obywateli Ukrainy do opuszczenia swoich domów. Zgodnie z danymi ONZ, do końca 2022 roku ponad 11 mln Ukraińców opuściło kraj, z czego znaczna część znalazła schronienie w Polsce (Eurofound, 2023). Polska, jako najbliższy sąsiad, przyjęła najwięcej uchodźców. Kulminacja nastąpiła w marcu 2022 roku, w trzy tygodnie po wybuchu wojny, wtedy ponad 2 mln uchodźców z Ukrainy mieszkało na terenie Polski. Był to bezprecedensowy napływ migrantów w historii kraju (UNHCR, 2022). Według danych Urzędu ds. Cudzoziemców, w ciągu kilku miesięcy po wybuchu wojny do Polski przybyło ponad 3,5 mln obywateli Ukrainy. W miarę upływu czasu część tych osób kontynuowała podróż do innych krajów europejskich, a część, znaczna, zdecydowała się pozostać w Polsce. W obliczu tak ogromnej fali migracyjnej Polacy szybko zareagowali, zaoferowali pomoc i wsparcie, wiele inicjatyw integrujących uchodźców w nowym środowisku (Duszczyk i in., 2023; Maciejewska-Mieszkowska, 2022).

Migracja ludności ukraińskiej do Polski po wybuchu wojny jest zjawiskiem złożonym, wymagającym analizy z różnych perspektyw. Z badań przeprowadzonych wśród uchodźców z Ukrainy wynika szereg trudności, takich jak:

bariera językowa, różnice w systemach edukacyjnych oraz problemy z integracją społeczną (Afanasieva i Nikolskaya, 2023; Herbst, 2023). Uchodźcy często mierzą się z traumą wojny, przemocy, utraty bliskich oraz trudnościami w przystosowaniu się do nowego środowiska. Badania wskazują, że osoby w tej sytuacji mają wyższy poziom stresu psychicznego w porównaniu do ogółu populacji, co może prowadzić do zaburzeń, takich jak: PTSD, depresja i stany lękowe (Schweitzer i in., 2006). Odpowiednio ukierunkowane wsparcie psychologiczne jest nie do przecenienia w łagodzeniu tych objawów, ale i w adaptacji do nowego kraju (Giacco, Priebe, 2017).

Warto zauważyć, że większość uchodźców to kobiety, dzieci oraz osoby starsze, bo mężczyźni w wieku produkcyjnym byli zmobilizowani do służby wojskowej (Kubicieł-Lodzińska, 2023). W związku z tym programy wsparcia musiały być dostosowane do specyficznych potrzeb tej grupy, musiały więc uwzględniać nie tylko naukę języka polskiego, ale także pomoc w znalezieniu pracy i dostosowaniu się do nowego stylu życia (Buzarov, 2023). Większość uchodźców miała świadomość, iż nabycie umiejętności językowych zwiększa szanse na znalezienie pracy i dłuższe osiedlenie się w Polsce (Długosz, 2023; Kohlenberger, 2023), umiejętności językowe zaś wpływają na zdolność do negocjowania warunków pracy oraz ogólną integrację w polskim społeczeństwie (Walawender, 2023; Domaradzki i in., 2022).

W zmieniającym się rynku pracy w Polsce i Europie uchodźcy z Ukrainy musieli dostosować swoje umiejętności do nowych warunków. Wielu z nich miało wysokie kwalifikacje zawodowe, jednak ze względu na różnice w systemach edukacyjnych i zawodowych mogli napotykać trudności w uznawaniu swoich kwalifikacji w Polsce (Kohlenberger, 2023; Triandafyllidou, 2023). Polskie badania (NBP, 2023; Długosz i in., 2022) wykazują, że u osób docierających do Polski od wybuchu wojny w Ukrainie nieproporcjonalnie wysoki był odsetek dobrze wykształconych, w tym ze specyficznymi kwalifikacjami, i że to właśnie te osoby mają największe trudności w znalezieniu pracy, zwłaszcza odpowiadającej ich kwalifikacjom. Wybuch wojny w Ukrainie spowodował największy kryzys migracyjny w ostatnich latach, co wymaga od Polski elastyczności w podejściu do aktywizacji zawodowej uchodźców (Długosz i in., 2022).

Program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy demonstruje systemową odpowiedź instytucji akademickiej na kryzys migracyjny. W tym rozdziale przeprowadzimy analizę struktury, implementacji oraz rezultatów inicjatywy edukacyjno-integracyjnej, która przez 27 różnych działań pomagała w adaptacji uchodźców do warunków polskich. Inicjatywa ta była największym tego

typu przedsięwzięciem realizowanym przez polską uczelnię, co potwierdza ją główne parametry: zakres wsparcia, wartość projektu (23,9 mln zł) oraz liczba beneficjentów (ponad 10 tysięcy osób). Analiza przedstawiona w rozdziale dostarcza cennych wniosków na temat efektywnych metod wspierania uchodźców przez instytucje szkolnictwa wyższego oraz może stanowić punkt odniesienia dla podobnych inicjatyw w przyszłości.

1.1. Program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy. Założenia i cele

Program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy zainicjowano, aby zaspokoić pilną potrzebę wsparcia uchodźców, którzy przybyli do Polski po 23 lutego 2022 roku. Opracował go zespół pracowników Uniwersytetu Warszawskiego (UW) we współpracy z licznymi instytucjami i organizacjami społecznymi. Jego głównym celem było: umożliwienie uchodźcom z Ukrainy dostępu do edukacji, wsparcie językowe, zawodowe i psychologiczne, które miały pomóc im w odnalezieniu się w nowej rzeczywistości.

Pomoc uchodźcom z Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Polski, miała wymiar interdyscyplinarny i integrujący społeczność UW i polegała na współdziałaniu różnych jednostek. Od wybuchu wojny z Rosją pracownicy, studenci, doktoranci oraz członkowie ich rodzin niezwykle aktywnie włączyli się w tę pomoc. Początkowo działania miały charakter oddolny, spontaniczny, jednak z czasem stały się bardziej uporządkowane.

W czerwcu 2022 roku zespół z UW pracujący nad przygotowaniem kompleksowej oferty wsparcia dla osób z Ukrainy przybyłych do Polski zaprojektował i przeprowadził internetowe badanie potrzeb osób z potencjalnej grupy docelowej. W ankiecie zamieszczono pytania wynikające z wcześniej zdiagnozowanych potrzeb w kontaktach z uchodźcami z Ukrainy oraz metryczkę zawierającą pytania o: posiadanie numeru PESEL, pieczęć w paszporcie potwierdzającą przekroczenie granicy Ukrainy po 23 lutego 2022 roku, wiek, płeć, preferowaną formę kursów i godziny zajęć. W krótkim czasie udało się uzyskać odpowiedzi od 273 osób, a do dalszego procedowania wybrano wyłącznie działania, dla których zainteresowanie przekraczało próg 50% respondentów.

Dzięki dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 wszystkie działania były bezpłatne, beneficjenci nie ponosili żadnych kosztów. Program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy stanowił odrębne zadanie projektu Wydziału

Nauk Ekonomicznych UW Trzecia Misja Wydziału Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego, dlatego w dalszej części publikacji używamy określenia „program”, by rozgraniczyć je od „projektu”. Z uwagi na ogłoszoną przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju możliwość wykorzystania oszczędności lub pozyskania dodatkowych środków na wsparcie uchodźców z Ukrainy, którzy otrzymali numer PESEL ze statusem UKR (nadawanym obywatelom ukraińskim przybyłym do Polski po wybuchu wojny), Uniwersytet Warszawski zdecydował się skorzystać z tej szansy. W pierwszym kroku, na mocy porozumienia podpisanego w październiku 2022 roku między Narodowym Centrum Badań i Rozwoju a Uniwersytetem Warszawskim, udało się pozyskać 12,5 mln zł dofinansowania (13 mln zł jako wartość ogółem) na realizację programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy obejmującego 19 działań skierowanych do 3 tys. obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę Polski po 23 lutego 2022 roku. Jednak w miarę realizacji programu okazało się, że zakres pomocy nie jest wystarczający. Po zdobyciu pierwszych doświadczeń, po potrzebach zgłaszanych przez uchodźców i wspierające ich organizacje pozarządowe oraz po dołączeniu do współpracy kolejnych jednostek UW okazało się konieczne poszerzenie skali przedsięwzięcia. W kwietniu 2023 roku podpisano aneks zwiększający liczbę działań do 27, wartość programu – do 23 936 720 zł, przy czym kwota dofinansowania stanowiła 97%, a 3% – wkład własny UW. Planowana liczba osób objętych wsparciem została ustalona na 6 tys. uchodźców z Ukrainy.

Ramy czasowe projektu, obejmujące okres od 15 października 2022 roku do 31 grudnia 2023 roku, wymusiły zintensyfikowaną realizację działań.

Głównym celem programu było wsparcie osób z Ukrainy przybyłych na terytorium Polski w dniu 24 lutego 2022 roku lub później:

- w poszukiwaniu indywidualnej ścieżki rozwoju zawodowego, zgodnie z preferencjami i umiejętnościami,
- w nauce języka polskiego poprzez praktykę,
- w budowaniu niezależności ekonomicznej ukraińskich rodzin,
- w zrównoważonym rozwoju społecznym i ekonomicznym mieszkańców Polski (w tym największej mniejszości w Polsce),
- w rozwoju i budowaniu dobrobytu społecznego,
- w integracji środowiskowej z lokalną lub branżową społecznością,
- w zapobieganiu wykluczeniu młodzieży i całych rodzin, zapobieganiu marginalizacji i przestępczości.

Te cele były realizowane poprzez działania:

- wsparcie językowe: nauka języka polskiego i angielskiego (oraz innych języków obcych) niezbędnych do funkcjonowania na polskim i europejskim rynku pracy;
- edukacja i rozwój zawodowy: kursy edukacyjne podnoszące kwalifikacje w celu ułatwienia znalezienia pracy;
- wsparcie psychologiczne i adaptacyjne: warsztaty, konsultacje indywidualne i grupowe, które miały pomóc w radzeniu sobie z traumą wojny i migracji oraz w integracji z polskim społeczeństwem.

Uniwersytet Warszawski jako instytucja publiczna postawił sobie za cel wsparcie społeczności uchodźców w sposób kompleksowy. W związku z tym program obejmował różne formy pomocy skierowane do różnych grup wiekowych i społecznych, w tym do: dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów. Szczególną uwagę poświęcono potrzebom kobiet, jednej z najliczniejszych grup beneficjentów programu. Planując działania programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy, zaprojektowano zajęcia w języku ukraińskim lub rosyjskim, aby zniwelować bariery językowe.

Założeniem programu była nie tylko krótko- i średnioterminowa pomoc uchodźcom, ale również zapewnienie im możliwości zdobycia umiejętności, które będą przydatne na polskim i europejskim rynku pracy, a także po powrocie do Ukrainy.

Program realizowany był przez różne jednostki Uniwersytetu Warszawskiego, a jego główną siedzibą było Centrum Działań Ukraińskich na Uniwersytecie Warszawskim, zlokalizowane przy ulicy Dobrej 55. Zaangażowało się 31 jednostek uczelni, które oferowały różne zajęcia, warsztaty i kursy do wyboru. Pełna lista jednostek UW zaangażowanych w realizację programu jest w aneksie 1.

Program wsparły organizacje spoza UW, ich lista jest w aneksie 2. Podmioty te służyły zespołowi projektowemu pomocą organizacyjną, wsparciem merytorycznym, technicznym, lokalowym, ale przede wszystkim okazały ogromną życzliwość i chęć wspólnego niesienia pomocy uchodźcom.

1.2. Uczestnicy programu

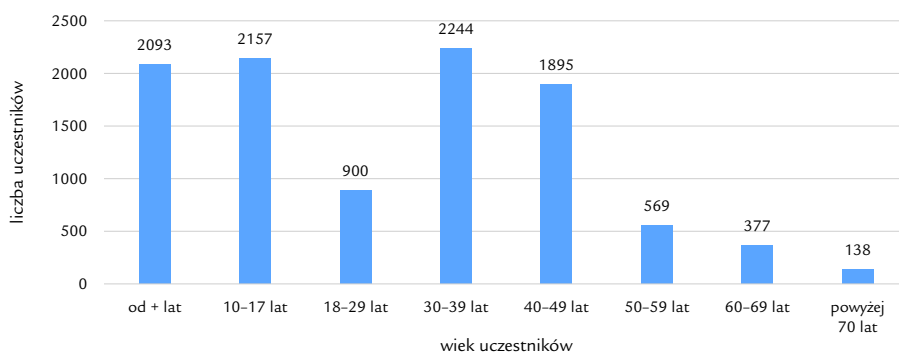
Odbiorcami i uczestnikami działań programu była społeczność pozaakademicka, składająca się z obywateli Ukrainy, którzy przekroczyli granicę Polski

24 lutego 2022 roku lub później. Były to osoby niebędące standardowymi odbiorcami szkolnictwa wyższego, gdyż program był realizowany w ramach trzeciej misji uczelni.

Grupy docelowe:

- dzieci i młodzież: szkoły, przedszkola, grupy z domów dziecka, ośrodków dla uchodźców, dzieci z niepełnosprawnościami;
- osoby dorosłe: osoby z różnym wykształceniem, z różnymi zawodami i o różnym doświadczeniu zamieszkałe na obszarze całej Polski;
- rodziny z dziećmi, w tym rodziny wielodzietne i znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej; z różnych obszarów Polski;
- seniorzy: osoby powyżej 60. roku życia.

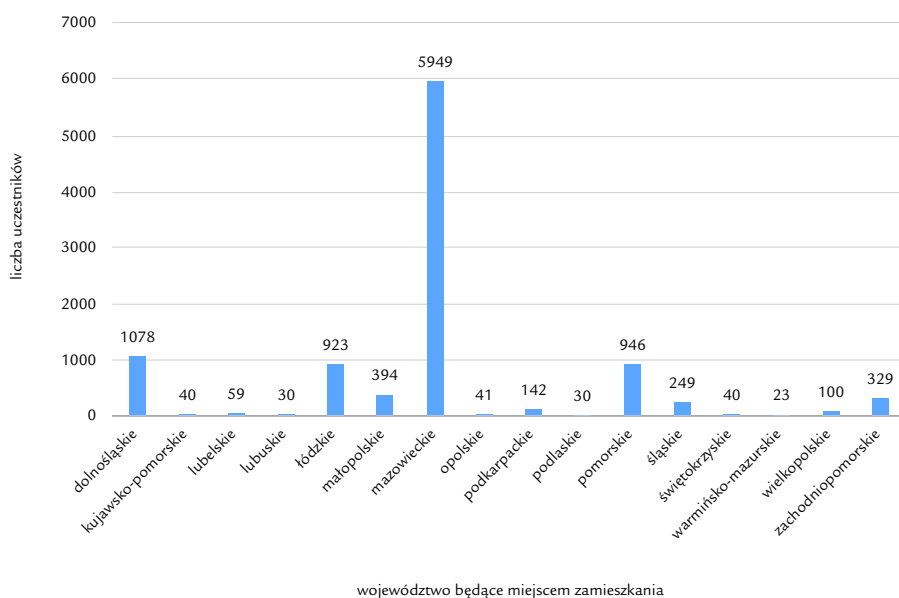
Strukturę wieku uczestników zaprezentowano na rycinie 1.1. Największą grupą uczestników były osoby w wieku 30–39 lat, czyli młode, z ukończoną edukacją formalną i najczęściej aktywne zawodowo. Kolejnymi pod względem liczebności są grupy: nastolatków (10–17 lat) i dzieci (do 10 lat). Liczna była również grupa osób w wieku 40–49 lat, wciąż aktywnych zawodowo i często z rodziną na swoim utrzymaniu. Najmniej liczna była grupa seniorów, czyli osób powyżej 60. roku życia, które najczęściej zakończyły aktywność zawodową, nie mają odwagi lub sił ani chęci na naukę nowego języka obcego, nie myślą też o podnoszeniu kwalifikacji.

RYCINA 1.1. Struktura wieku uczestników programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych uczestników

Najbogatszą ofertę zajęć stacjonarnych przedstawiono w Warszawie i bliskich okolicach. Promowano ją przez plakaty, ulotki, marketing bezpośredni na obszarze gminy m.st. Warszawa i gmin sąsiadujących, dlatego większość uczestników stanowili mieszkańcy województwa mazowieckiego. Ponieważ większość kursów (ok. 70%) prowadzono zdalnie, to mogły w nich uczestniczyć osoby z różnych części Polski. W efekcie wśród uczestników programu znajdują się mieszkańcy wszystkich województw (rycina 1.2). Dodatkowo animatorzy i trenerzy starali się dotrzeć z ofertą edukacyjną do mieszkańców innych województw, rekrutowali więc uczestników regionalnie, w różnych miastach, np. w: Katowicach, Gdańsku, Szczecinie, Wrocławiu. Stosunkowo dużo uczestników programu z województwa łódzkiego można wyjaśnić wsparciem projektowym dzieci i młodzieży z ukraińskich domów dziecka tymczasowo mieszkających w Ossie, w gminie Biała Rawska.

RYCINA 1.2. Podział uczestników programu według miejsca zamieszkania

ŹRÓDŁO: opracowanie własne na podstawie danych uczestników

1.3. Opis działań

W ramach programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy zrealizowano 27 różnorodnych form edukacyjnych, adaptacyjnych i społecznych. Każde z nich było dostosowane do specyficznych potrzeb uchodźców, które zostały zidentyfikowane podczas wstępnych badań i konsultacji z osobami bezpośrednio zaangażowanymi w pomoc uchodźcom oraz badań potrzeb grupy docelowej. Większość zajęć odbywała się w języku ukraińskim lub rosyjskim, część – w polskim, najczęściej z tłumaczeniem na ukraiński lub rosyjski, jedynie kursy języka polskiego i angielskiego odbywały się bezpośrednio w nauczanych językach. Zajęcia prowadzono zarówno stacjonarnie (przede wszystkim w budynku przy ul. Dobrej 55 w Warszawie), jak i zdalnie. To ostatnie umożliwiło uczestniczenie w zajęciach osobom przebywającym w różnych częściach Polski.

Działanie w ramach projektu można podzielić według grup docelowych: dzieci i młodzież, osoby dorosłe, rodziny z dziećmi oraz seniorzy.

1.3.1. Działania dla dzieci i młodzieży

AKTYWNOŚCI EDUKACYJNE I ADAPTACYJNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Początkowo zajęcia dla dzieci i młodzieży miały być jedynie uzupełnieniem oferty dla dorosłych. Chodziło o to, aby matka lub babcia mogły uczestniczyć np. w kursie języka polskiego i aby dziecko wartościowo spędzało ten czas na własnych zajęciach edukacyjnych. Szybko okazało się jednak, że potrzeby są znacznie większe, a dzieci i młodzież chętnie korzystają z naszych propozycji.

Dzieciom przedstawiono zajęcia z podziałem na grupy wiekowe, preferencje i zainteresowania. Dla najmłodszych były to: gry ruchowe, planszowe, zajęcia plastyczne, artystyczne, muzyczne itp. Dodatkowo dla dzieci w wieku 6–10 lat (wiek przynależności do zuchów) zaplanowano wsparcie i pokazano im alternatywę dla komputerów i telefonów: przede wszystkim czas na łonie natury, gry i zabawy harcerskie. Młodzież (wiek 13–26 lat) preferowała poznawanie rówieśników podczas wspólnych spacerów, gier planszowych, dyskusji, wyjścia do muzeum.

Wszystkie plany zrealizowano, ale rzeczywiste zapotrzebowanie na zajęcia dla dzieci i młodzieży okazało się znacznie większe od zakładanego. Przeprowadzono ponad tysiąc różnych zajęć wśród najmłodszych uczestników programu.

Celem były: integracja z rówieśnikami, lepsze funkcjonowanie w otoczeniu i wsparcie edukacyjne, rozwijanie talentów. Dzieci i młodzież stanowiły znaczną część migrantów, dlatego zorganizowano wiele zajęć edukacyjnych:

- ogólnorozwojowe i sportowe, np.: nauka jazdy na rolkach prowadzona przez profesjonalnego trenera sportowego, unihokej, gry zespołowe, wyścigi sztafet, tańce i animacje;
- artystyczne, np.: malowanie na płótnie, decoupage, ozdabianie toreb, wykonywanie stroików świątecznych i biżuterii;
- przyrodnicze: poznawanie świata, tworzenie lasów w słoiku, rozpoznawanie roślin, zwierząt i owadów;
- archeologiczne: zapoznanie z zabytkami archeologicznymi, wykonywanie kopii naczyń ceramicznych;
- nauka chemii przez praktykę, np.: eksperymenty chemiczne, własnoręcznie robione mydła;
- robotyka z elementami programowania: poznanie podstaw elektroniki i programowania w językach scratch i python, konstruowanie prostych robotów sterowanych programowalnym mikrokontrolerem;
- finanse, szczególnie podstawy finansów osobistych, zakładanie i obsługa konta bankowego dla dzieci, skuteczne inwestowanie i oszczędzanie, spekulacje finansowe, pokazanie zasad funkcjonowania rynków finansowych, banków itp.;
- warsztaty z pierwszej pomocy przedmedycznej;
- wyjazdy w teren i zabawa z elementami metodyki harcerskiej;
- nauka języka polskiego, zabawy z językiem polskim: śpiewanie, taniec w formie płaś wesołymi przyśpiewkami;
- nauka języka angielskiego;
- spotkania z polską i ukraińską tradycją i kulturą: świętowanie mikołajek, ozdabianie pierników, tworzenie materiałowych bałwanków, rozmowy o tradycji.

EKSPERYMENTALNE WARSZTATY PRZYRODNICZE

Przeprowadzono pięć cykli warsztatów, podczas których uczestnicy mogli rozwijać zainteresowania naukowe, ciekawość świata, mogli eksperymentować i poznawać tajniki biologii. Warsztaty były przewidziane dla dzieci ze szkoły podstawowej w przedziale wiekowym głównie 10–14 lat. W ramach jednego

cyklu przeprowadzono cztery spotkania trwające po cztery godziny dydaktyczne. Odbywały się one w laboratoriach, podzielono je na cztery moduły tematyczne: zwierzęta, rośliny, człowiek i komórka i dotyczyły np.: izolowania DNA, chromatografii liści itp. Ten typ zajęć obejmował również gry przyrodnicze.

WARSZTATY „JAK UCZYĆ SIĘ SKUTECZNIE”

Przeprowadzono cztery cykle warsztatów dla młodzieży, każdy obejmował 10 godzin dydaktycznych. Zagadnienia kursu: fakty i mity w edukacji, motywacje, relacje, efektywne techniki nauczania. Było to wprowadzenie do tematyki przez wykłady, ale i praktyczne ćwiczenia, np. przez pracę w grupach. Wśród młodzieży, która wzięła udział w badaniu potrzeb, zainteresowanie tymi warsztatami wyniosło 73%. Efektywna nauka jest — jak widać — problemem w każdym społeczeństwie, a w sytuacji różnic w systemach edukacyjnych, i to podczas emigracji, jest szczególnie trudna. Proponowane przez nas warsztaty wywodziły się z wiedzy uniwersalnej opartej na biologicznych uwarunkowaniach nauki i przyswajania wiedzy.

WSPARCIE PSYCHOLOGICZNE

Początkowo w ramach programu zakładano prowadzenie tylko warsztatów i wsparcia psychologicznego osób dorosłych, jednak uczestnicy prosili o pomoc dla dzieci, dlatego konieczne było zatrudnienie psychologa dziecięcego posługującego się biegle językiem ukraińskim. Rozmowy dzieci z psychologiem odbywały się w asyście ich opiekuna prawnego. Niektóre dzieci bardzo mocno przeżywały traumę wojenną, miały zaburzenia lękowe, trudności adaptacyjne i komunikacyjne związane z nowym otoczeniem. Część dzieci, te objęte polskim systemem edukacyjnym, mogła skorzystać ze wsparcia psychologa, pedagoga, wychowawcy lub nauczyciela wspomagającego w szkole. Jednakże wiele dzieci, szczególnie w pierwszym roku po wybuchu wojny, było poza jakimkolwiek systemem edukacji. Nie zawsze rodzice lub opiekunowie potrafili rozwiązać ich problemy, a sytuacja stawała się nieraz tak poważna, że dzieci odmawiały wychodzenia z domu, a nawet wstawania z łóżka. W takiej sytuacji konieczna była współpraca psychologa dziecięcego, psychologa wspierającego opiekuna (najczęściej matkę lub babcię) z rodzicem bądź opiekunem dziecka. Psychologowie zatrudnieni w ramach projektu prowadzili konsultacje podczas spotkań osobistych lub zdalnych.

WARSZTATY EDUKACYJNE ZE WSPIERANIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Uniwersytet Warszawski świadomie buduje swoją markę uczelni dostępnej, przyjaznej dla osób z niepełnosprawnościami. Takie osoby były również wśród migrantów z Ukrainy. W ramach programu planowano działania włączające, popularyzujące ideologie równościowe, aktywizujące społecznie i zapobiegające społecznemu wykluczeniu z przeznaczeniem dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, dla członków ich rodzin i otoczenia lub dla osób pragnących poszerzać swoją wiedzę ogólną i specjalistyczną oraz rozwijać zainteresowania w tym kierunku. Zorganizowano, na przykład, warsztaty i szkolenia korzystania z technologii wspierających, spotkania-pogadanki z osobami z niepełnosprawnościami. Wszystko po to, aby podnieść świadomość o niepełnosprawności i możliwościach niezależnego funkcjonowania tych osób przez bezpośredni kontakt i przekazanie własnych doświadczeń oraz zasad korzystania ze specjalistycznego sprzętu. Na tych warsztatach uczono prawidłowego udzielania pomocy, przekazywano sposoby komunikowania się z osobami z niepełnosprawnościami oraz praktyczne porady. W pełni sprawnym dzieciom bardzo podobały się zajęcia z osobą niewidomą i psem przewodnikiem, ponieważ mogły wczuć się w ich rolę, np.: podczas spaceru z opaską na oczach po korytarzu lub schodach, pod opieką koleżanki lub kolegi pokonywanie barier architektonicznych przez osobę niewidomą, lub przez próbę nawlekania koralików w rękawicach kuchennych poznawały trudności osób z niepełnosprawnością ruchową.

Zajęcia miały charakter raczej jednorazowych wydarzeń dwu-, cztero-godzinnych, były powtarzane dla różnych grup, a te same osoby mogły brać udział w różnych zajęciach. W zajęcia zaangażowani byli pracownicy Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami UW. Z uwagi na włączający charakter zajęcia prowadzono stacjonarnie.

SPOTKANIA DLA UCZNIÓW, WSPARCIE EDUKACYJNE

W ramach programu zorganizowano stałe wsparcie edukacyjne dla uczniów zapewniające im ciągłość nauki i pomoc w adaptacji do polskiego systemu szkolnictwa.

Spotkania edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych poszerzały ich horyzonty, wiedzę ogólną i specjalistyczną oraz rozbudzały ciekawość naukową i edukacyjną. Dla zwiększenia efektywności

wsparcia zajęcia odbywały się w małych grupach. W zależności od preferencji i zainteresowań oraz zdolności uczestników były zajęcia z różnych przedmiotów szkolnych, np.: matematyka, język polski, ale mogły bardzo wykraczać poza program kształcenia. Celem było pobudzenie aktywności edukacyjnej, dlatego mogły być swobodnie kształtowane przez trenerów, zarówno pod kątem programu, jak i liczby godzin poświęconych grupie.

Szczególnie ważnym wsparciem w ramach tego działania było doskonalenie komunikacji i pisanie w języku polskim, co sprawiało trudność wielu uczniom z Ukrainy przywykłym do używania cyrylicy.

1.3.2. Działania dla osób dorosłych

Największą grupą odbiorców byli dorośli i dla nich przeznaczono najwięcej zajęć. Zgodnie z badaniami potrzeb, osoby dorosłe były najbardziej zainteresowane nauką języków obcych, przede wszystkim kursami języka polskiego i angielskiego. Dużą grupę stanowiły osoby pragnące podnieść swoje kompetencje, jednak z uwagi na ograniczenia postawione przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (instytucję przekazującą środki finansowe) Uniwersytet nie mógł oferować kursów zawodowych.

KURSY JĘZYKOWE

Nauka języka polskiego była uznana za najważniejszą w programie edukacyjnym. W trakcie programu zorganizowano 258 grup uczących się języka na kursach 30-godzinnych oraz 44 grupy konwersacji językowych. Zajęcia te miały zasadnicze znaczenie dla adaptacji uchodźców, bo umożliwiały im komunikację w codziennym życiu i w miejscu pracy. Przeznaczone były dla osób z różnym poziomem znajomości języka: od podstawowego po bardziej zaawansowany; wzięło w nich udział łącznie ponad 3 tys. osób. Tak duże zainteresowanie kursami języka polskiego przerosło pierwotne oczekiwania. W przeprowadzonym w czerwcu 2022 roku badaniu potrzeb aż 98% respondentów było zainteresowanych tą nauką, jednak osoby zarządzające programem obawiały się przesycenia rynku, gdyż kursy językowe proponowało wiele podmiotów. Tymczasem zainteresowanie nowymi zajęciami obejmującymi naukę języka polskiego było tak duże, że miejsca w poszczególnych grupach wypełniały się nieraz w ciągu kilkunastu minut od uruchomienia zapisów. Ta sytuacja potwierdza zainteresowanie wielu osób z Ukrainy pozostaniem

w Polsce na dłużej, podjęciem tu pracy lub studiów, a znajomość języka polskiego jest podstawową kompetencją wpływającą na ich integrację i adaptację.

Aby zaspokoić potrzeby nauki języka uruchomiono **intensywny kurs języka polskiego dla osób początkujących**, obejmujący doskonalenie kompetencji językowych oraz stworzenie solidnej podstawy z wybranych dziedzin, które miały ułatwić podjęcie studiów lub pracy w Polsce. Zorganizowano dwie grupy, które uczestniczyły w 900-godzinny (!) kursie. Trzeba zauważyć, że był to kurs bardzo wymagający, gdyż zajęcia odbywały się przez 5 dni w tygodniu, codziennie od poniedziałku do piątku, po 5–6 godzin dydaktycznych. Była to nie tylko intensywna nauka języka polskiego, poznanie zasad gramatycznych, pisowni, wymowy, ponieważ prowadzono dodatkowe zajęcia specjalistyczne z zakresu kultury polskiej i polskiego języka biznesu. Ogólnym celem kształcenia tego kursu językowego było osiągnięcie biegłości językowej na poziomie znacznie wyższym od poziomu początkowego (od A1 do C1). Główny nacisk położono na nabywanie, rozwijanie i doskonalenie kompetencji komunikacyjnych i kulturowych. Po tym kursie była możliwa zmiana sytuacji zawodowej kilkudziesięciu osób, które dzięki nabyciu kompetencji i biegłemu posługiwaniu się językiem polskim mogły awansować na stanowiska kierownicze, zdobyć lepszą pracę lub rozpocząć naukę na dziennych studiach w Polsce.

W ramach programu zaoferowano **naukę języka angielskiego**. Zorganizowano 170 grup chętnych do nauki, w tym aż 162 obejmowały 30 godzin nauki, pozostała część to kursy 10-godzinne w formule *speaking club* (rozmówki w języku angielskim). Zajęcia miały na celu podniesienie kompetencji językowych, co zwiększało szanse kursantów na znalezienie pracy nie tylko w Polsce, ale i w innych krajach Unii Europejskiej. Język angielski, jako *lingua franca* współczesnego świata, był szczególnie ważny dla tych migrantów, którzy planowali kontynuować karierę zawodową w międzynarodowym środowisku. Dzięki tym kursom uczestnicy mogli podnieść swoje kompetencje zawodowe, co zwiększyło ich mobilność na europejskim rynku pracy. Kursy odbywały się na różnych poziomach nauki, w zależności od potrzeb uczestników, od A0 (początkujący) do poziomu C1++ (zaawansowanego).

Dla osób zainteresowanych nauką innych języków obcych zorganizowano 55 grup zajęć 30-godzinnych. Chętne na te kursy były osoby, które planowały dalszą migrację do innych krajów, chciały poszerzyć swoje kompetencje lub zapoznać się z podstawami języka obcego czysto hobbystycznie. Łącznie zorganizowano:

- 24 kursy języka hiszpańskiego na poziomach A0–B1,
- 12 kursów języka niemieckiego na poziomach A0–A2,

- 9 kursów języka włoskiego na poziomach A0–A1++,
- 7 kursów języka chińskiego na poziomie A0,
- 2 grupy nauki języka francuskiego na poziomie A1,
- 1 grupę nauki języka portugalskiego na poziomie A1.

Ciekawym przykładem były kursy języka chińskiego, które obejmowały również zapoznanie się z podstawami kultury chińskiej. Dodatkowo, oprócz kursów grupowych, uczestnikom zaoferowano językowe konsultacje indywidualne.

WARSZTATY PLANOWANIA KARIERY I AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ

Jednym z ważnych aspektów programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy była aktywizacja zawodowa uchodźców przybyłych do Polski. Program obejmował wiele warsztatów zawodowych oraz doradztwa zawodowego z rozwoju lub budowania od podstaw nowej kariery. Przeprowadzono 48 warsztatów, podczas których uczestnicy uczyli się sztuki autoprezentacji, przygotowywania dokumentacji aplikacyjnej, sposobów poszukiwania pracy, zapoznawali się ze specyfiką rynku pracy w Polsce. Pierwszym wymagany krok był uczestniczenie w warsztatach aktywizujących, dalszym etapem – indywidualne konsultacje z wykwalifikowanymi doradcami zawodowymi.

WARSZTATY I WSPARCIE PSYCHOLOGICZNE

W programie Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy zorganizowano 79 warsztatów i liczne indywidualne konsultacje psychologiczne. Korzystały z nich osoby zmagające się z traumą wojenną i stresem migracyjnym, były dla nich często zaspokojeniem podstawowej potrzeby. Grupą docelową byli przede wszystkim dorośli, głównie kobiety, które zostawiły w Ukrainie męża, brata, ojca i z dziećmi uciekły przed wojną. Szczególną uwagę poświęcono dzieciom, bo one często borykały się z trudnościami adaptacyjnymi do nowego środowiska, potrzebowały w związku z tym szczególnego wsparcia. Takiej pomocy potrzebowali również ich opiekunowie.

WSPARCIE PRAWNE

Kwestie prawne były następną potrzebą migrantów. W badaniu potrzeb w pytaniach zamkniętych nie zadano pytania o wsparcie prawne, ale w odpowiedziach na pytanie otwarte o inne potrzeby grupy docelowej pojawiała się wiele

uwag na temat wsparcia prawnego lub udzielania porad prawnych, np. o nostryfikację dyplomów, przeniesienia uprawnień do wykonywania zawodu, różnic podatkowych itp. Aby zaspokoić te potrzeby, zaoferowano wsparcie prawne w formie konsultacji i warsztatów prowadzonych przez prawników z wiedzą i kwalifikacjami w zakresie prawa polskiego i międzynarodowego oraz znających różnice między ukraińskim a polskim systemem podatkowym, administracyjnym i prawnym.

Przeprowadzono 17 warsztatów prawnych, których tematyka dotyczyła problemów zgłaszanych bezpośrednio przez Ukraińców, np.: unikanie nielegalnego zatrudnienia w Polsce, cyberprzestępczość, rozpoczęcie pracy w Polsce, przeniesienie przedsiębiorstwa z Ukrainy do Polski, sytuacja prawna osób zatrzymanych przez policję. Udzielono również wielu godzin indywidualnych konsultacji, aby pomóc w rozwiązywaniu problemów prawnych związanych z pobytem w Polsce, takich jak: legalizacja pobytu, uzyskiwanie dokumentów, prawa pracownicze lub rejestracja w polskim systemie opieki zdrowotnej i socjalnej. Konsultacje odbywały się podczas osobistych spotkań, zdalnie, a nawet drogą korespondencji mailowej, gdy uczestnik programu nie miał odwagi bezpośrednio zwrócić się do prawnika ze swoim problemem.

WARSZTATY Z PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Przeprowadzono 25 warsztatów z przedsiębiorczości w formule 30-godzinnych kursów. Omawiano na nich zasady prowadzenia firmy w Polsce, metody i warunki podejmowania działalności gospodarczej, podstawy zarządzania finansami, ćwiczenia kreatywności, krytycznego myślenia, negocjacji i zarządzania projektami. Zajęcia były zarówno dla dorosłych, jak i młodzieży, czyli osób, które myślą o własnej firmie lub stanowisku kierowniczym.

KURSY KOMPUTEROWE

Zainteresowanie młodzieży kursami komputerowymi, zdiagnozowane na podstawie badania potrzeb, wyniosło blisko 79%. Wśród dorosłych odsetek zainteresowanych był nieco niższy i wynosił 70%. Najwięcej osób w obydwu grupach wiekowych zainteresowało się szkoleniami korzystania z MS Excel.

W programie zaoferowano 38 grup z 30 godzinami kursów komputerowych oraz 20 grup krótszych zajęć, które miały na celu podniesienie cyfrowych kompetencji uczestników. Kursy obejmowały podstawową obsługę komputera,

warsztaty obsługi pakietu MS Office (Word, Excel, Power Point), obsługi programów graficznych, a także bardziej zaawansowane szkolenia z zakresu programowania i cyberbezpieczeństwa. Kursy te były przeznaczone zarówno do młodzieży, jak i dorosłych, co pozwoliło uchodźcom na zdobycie nowych umiejętności cenionych na rynku pracy.

ZAJĘCIA EDUKACYJNO-ADAPTACYJNE DLA DOROSŁYCH

Zaproponowano duży wybór warsztatów edukacyjnych, adaptacyjnych oraz artystycznych. Łącznie odbyło się ponad 400 zajęć.

Zorganizowano edukacyjne zajęcia tematyczne oraz webinaria dla dorosłych umożliwiające poszerzanie wiedzy ogólnej i specjalistycznej, a także rozwój zdolności i zainteresowań oraz pobudzenie kreatywności. Wcześniej uruchomione zajęcia dla dzieci i młodzieży ukraińskiej pokazały, że w wielu z nich chętnie wzięliby udział ich rodzice bądź dziadkowie. Niektórzy wprost prosili o utworzenie oferty zajęć tematycznych dla dorosłych i seniorów, inni wchodzili na salę pod pretekstem pomocy dziecku lub wnukowi i angażowali się w wykonywanie prac, realizowali własne niespełnione pasje. Przykładowe warsztaty: plastyczne, architektoniczne, muzealne, wokalne, teatralne, filmowe, fotograficzne, szycia, tworzenia naturalnych kosmetyków, klub literacki, zajęcia z ochrony środowiska, zdrowego trybu życia, historii sztuki i wiele innych, które organizowano zgodnie z bieżącymi potrzebami i zainteresowaniami uczestników. Trenerami byli dotychczasowi pracownicy UW, ale także zewnętrzni eksperci i specjaliści, np.: nauczyciele z Akademii Sztuk Pięknych, artyści, aktorzy, profesjonalni fotografowie, filmowiec, muzycy i inni.

Najczęściej były to krótkie spotkania, dwu-, sześciogodzinne, ale wiele organizowano cyklicznie, prowadzono stacjonarnie, zdalnie lub hybrydowo. Dopuszczalny był wielokrotny udział tych samych osób w różnych spotkaniach.

DOSTOSOWANIE KOMPETENCJI WYSOKO WYKWALIFIKOWANYCH MIGRANTÓW

Wielu emigrantów z Ukrainy miało wysokie kwalifikacje zawodowe, jednak ze względu na różnice w systemach edukacyjnych i zawodowych mogło napotykać trudności w uznaniu kwalifikacji w Polsce i w efekcie mieć trudności ze znalezieniem pracy odpowiadającej wykształceniu i umiejętnościom. Oznaczało to, że największe znaczenie miały takie działania, które mogłyby ułatwić dostosowanie posiadanych (specyficznych) kompetencji do potrzeb polskiego

rynku pracy. Konieczne było więc sformułowanie takiej oferty szkoleń i zajęć, która pozwoliłaby wzmocnić kompetencje uczestników na tyle, aby znaleźli pracę zgodną z wykształceniem i umiejętnościami. Uzasadnione i celowe były dodatkowe działania, które ułatwiłyby włączanie się uchodźców wojennych w polskie instytucje, przyspieszyłyby integrację społeczną i przyczyniłyby się do poprawy kompetencji twardych i miękkich. Byłoby to korzystne niezależnie od rozwoju sytuacji i wyborów życiowych uchodźców, czyli niezależnie od tego, czy pozostaną w Polsce, wyemigrują do innych krajów, czy powrócą do Ukrainy. Działanie to prowadził Ośrodek Badań nad Migracjami pod nazwą *Skills for the Future* i obejmowało kursy narzędzi analitycznych, zarówno ilościowych, jak i jakościowych (np. SPSS, STATA, narzędzia analizy jakościowej, analiza treści), nauczanie metod prezentacji wyników prac i przygotowywania wniosków projektowych, a także mentoring uchodźców z Ukrainy w celu opracowania strategii dalszej pracy – średnio po ok. 10 godzin indywidualnego wsparcia dla każdego uczestnika.

Planowano objęcie kompleksowym programem wsparcia 50 wysoko wykwalifikowanych osób z Ukrainy. Jednak z uwagi na duże zainteresowanie uchodźców (ponad 150 zgłoszeń) docelowo objęto wsparciem 62 osoby, poszerzając grono trenerów i mentorów.

WARSZTATY Z PIERWSZEJ POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ

Wśród potrzeb zgłoszonych na etapie realizacji projektu pojawiły się prośby o warsztaty z pierwszej pomocy przedmedycznej – przeprowadził je ratownik kwalifikowanej pomocy przedmedycznej. Dzieci, młodzież oraz dorośli zapoznali się z podstawami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz postępowaniem w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia. Dla osób z Ukrainy, które przebywały na terenach okupowanych, istotne było zdobycie wiedzy o postępowaniu z poparzeniami, ranami ciętymi i reanimacją. Zajęcia rozwijały u uczestników kompetencje pozwalające na poszerzenie wiedzy ogólnej i specjalistycznej oraz rozwój zainteresowań. U osób z traumą wojenną udział w takich warsztatach zapobiegał społecznemu wykluczeniu i pozytywnie wpływał na aktywizację społeczną.

Przeprowadzono wśród uchodźców 40 warsztatów z podstawowych umiejętności udzielania pierwszej pomocy. Czas zajęć był różny i zależał od grupy wiekowej, dla dzieci konieczne było przeprowadzenie zajęć krótszych i podanie wiedzy w przystępnej formie.

WEBINARIA WSPIERAJĄCE OPIEKUNÓW, WYCHOWAWCÓW I TRENERÓW ZAANGAŻOWANYCH W POMOC DZIECIOM Z UKRAINY

Zainteresowanie webinariami wspierającymi opiekunów, wychowawców i trenerów zaangażowanych w pomoc dzieciom z Ukrainy, wyrażone w 2022 roku w badaniu potrzeb, wykazało 51% respondentów. Zorganizowano 28 webinarów, które dostarczały praktycznych narzędzi do pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym. Były przeznaczone dla opiekunów, wychowawców, trenerów, rodziców i innych osób z Ukrainy opiekujących się dziećmi przeżywającymi kryzys. Wszystkie webinaria prowadzili eksperci przez dwie godziny dydaktyczne. Celem były: budowanie podstawowej wiedzy i umiejętności radzenia sobie w sytuacji kryzysu wojennego, edukacja i opieka nad dziećmi z doświadczeniami traumy wojennej, kontakt z ich rodzicami, dbanie o dobrostan osób pomagających oraz wsparcie komunikacji z uwzględnieniem różnic kulturowych.

WYKŁADY OTWARTE POŁĄCZONE Z WARSZTATAMI

Planowano przeprowadzenie sześciu wykładów otwartych (w formie hybrydowej) dla wszystkich zainteresowanych (z transmisją online), po których odbywały się warsztaty stacjonarne (dla ograniczonej liczby osób). Tematyka obejmowała bieżące życie, problemy gospodarcze i poszerzenie zainteresowań oraz włączanie się w specyfikę życia akademickiego. Ostatecznie zorganizowano 10 wykładów połączonych z warsztatami przeznaczonymi dla chcących pogłębić wiedzę zawodową i społeczną.

1.3.3. Działania dla rodzin, szczególnie wielodzietnych

WIELOPOKOLENIOWE ADAPTACYJNE SPACERY PO WARSZAWIE

Zaplanowano i zorganizowano spacer po Warszawie w celu poznawania miasta, jego kultury, historii, ale i aklimatyzacji osób z Ukrainy. Po spacerach odbywały się dyskusje, omawiano najważniejsze zagadnienia. Była to aktywność wielopokoleniowa (rodziny z dziećmi, młodzież, seniorzy), na różnych trasach, obejmująca różne zagadnienia – cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem. Początkowo planowano przeprowadzenie dziewięciu spacerów, każdy dla 10–15 osób. Ostatecznie zorganizowano aż 175, a grupy uczestników jednorazowo liczyły nawet 40 osób. Odkrywanie miasta pod okiem

wykwalifikowanego przewodnika mogło pomóc zrozumieć lokalne tradycje, przyczynić się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa i stabilności w nowym miejscu zamieszkania, co jest kluczowe dla osób z doświadczeniem przemocy i destabilizacji. Najważniejsze jednak, zdaniem uczestników, było obcowanie z rodakami, poczucie przedwojennej normalności i wspólnoty.

SPOTKANIA RODZINNE

Zaplanowano i przeprowadzono edukację, adaptację i aktywizację społeczną rodzin przez wspólne spędzanie czasu, np.: spacer, gry terenowe, spotkania muzyczne, artystyczne, teatralne i inne. Odbyły się wspólne wyjścia do: muzeum, teatru, galerii, ogrodu botanicznego, parku, kina, spędzano wspólnie czas na dyskusjach edukacyjnych poszerzających horyzonty. Te spotkania trwały najczęściej od dwóch do sześciu godzin dydaktycznych, przy czym dopuszczono wielokrotny udział tych samych osób lub rodzin w różnych spotkaniach. W zależności od potrzeb uczestników oraz oferty rynkowej powtarzano także zajęcia o największym zainteresowaniu grupy docelowej. Charakter i cel bezpośredniej aktywizacji determinował formę stacjonarną. Zorganizowano spotkania rodzinne, takie jak wyjścia do Centrum Nauki Kopernik, Muzeum Szcześcia czy Planetarium, które miały na celu integrację rodzin uchodźców oraz wspólne spędzanie czasu. W pierwszych miesiącach realizacji programu spotkania rodzinne były organizowane wyłącznie na terenie Warszawy, później poszerzono obszar zwiedzania na inne miasta w Polsce, np.: Kraków, Katowice, Szczecin, Gdańsk, Gdynię.

KRÓTKIE WYJAZDY EDUKACYJNE I POBUDZAJĄCE ZAINTERESOWANIA

Dla wielu Ukraińców wyjazd do Polski był opuszczeniem po raz pierwszy własnego kraju, dlatego wywoływał obawy, poczucie zagrożenia, konieczność rozstania z najbliższymi. Polska stała się dla nich drugim domem. Założeniem tego działania było stworzenie domu jak najbardziej przyjaznego, aby uczestnicy programu mieli możliwość poznania nie tylko bliższej okolicy (spacer po Warszawie), ale i dalszych miejsc. Program został zaprojektowany z intencją budowania pozytywnych doświadczeń uczestników w kontakcie z polską kulturą, różnorodnością krajobrazową oraz dziedzictwem historycznym kraju. Zorganizowano jednodniowe lub kilkudniowe (dwu- lub trzydniowe) wyjazdy do różnych regionów Polski, aby pogłębić wiedzę o polskiej kulturze, środowisku i historii. Były to wyjazdy edukacyjne, pobudzające zainteresowania osób

dorosłych i rodzin, np.: zwiedzanie Krakowa w dwa dni (poznawanie historii, zabytków); Trójmiasto w trzy dni; poznanie form ochrony przyrody w Tatrzańskim Parku Narodowym oraz tradycji Zakopanego (poznawanie historii i tradycji oscypka, zapoznanie się z zasadami zachowania w wysokich górach, wycieczka z przewodnikiem tatrzańskim). Zajęcia przeprowadzane w ramach tego działania były w całości stacjonarne, pod opieką przewodników i animatorów.

Odwiedzanie ciekawych miejsc w Polsce miało charakter edukacyjny, poszerzający wiedzę ogólną i specjalistyczną, rozwijało zainteresowania, pozwalało na aktywizację społeczną i zapobiegało społecznemu wykluczeniu. Dzieci i nastolatki z Ukrainy nieraz pierwszy raz w życiu zobaczyły morze, bo od czasu aneksji Krymu przez Rosję w 2014 roku ich rodziny nie wyjeżdżały nad morze w swoim kraju.

SPOTKANIA Z POLSKĄ I UKRAIŃSKĄ TRADYCJĄ I KULTURĄ

Spotkania były idealną przestrzenią prezentowania polskich i ukraińskich zwyczajów i tradycji oraz okazją do porównania i znalezienia punktów wspólnych. Celem było poszerzanie wiedzy ogólnej i specjalistycznej, rozwój zainteresowań, budowanie spójności społecznej, otwartość na drugiego człowieka i jego tradycję. Najczęściej spotkania trwały dwie do sześciu godzin, dopuszczono ich cykliczność. W tym działaniu pokazywano tradycje wielkanocne, bożonarodzeniowe, a także mniejszych świąt obchodzonych w Polsce, jak: mikołajki, andrzejki, Halloween, tłusty czwartek, walentynki. Były to regularne spotkania integracyjne przez poznawanie obu kultur.

WYDARZENIA KULTURALNE

Zorganizowano wydarzenia pokazujące umiejętności uczestników oraz stanowiące okazję do pobudzenia aktywności kulturalnej, rozwoju zainteresowań, poszerzenia wiedzy ogólnej i specjalistycznej. Przykłady takich wydarzeń: po warsztatach malarskich lub fotograficznych organizowano wystawy prac; po warsztatach teatralnych zorganizowano przedstawienia; podczas konferencji podsumowującej program urządzono wystawę prac i zdjęć ze szkoleń. Była to okazja do prezentacji talentów, ale przede wszystkim umożliwienie aktywizacji społecznej, pobudzenie aktywności kulturalnej i zapobieganie społecznemu wykluczeniu. Wydarzenia miały charakter stacjonarny i różną skalę: od wydarzeń kameralnych po większe imprezy.

1.3.4. Działania dla seniorów

KLUB SENIORA

Chociaż seniorzy nie byli wykluczani z aktywności dla dorosłych poniżej 60. roku życia, to jednak rzadko uczestniczyli w nauce języków obcych, kursach przedsiębiorczości czy komputerowych. Byli nieraz uczestnikami spotkań rodzinnych, wycieczek, wydarzeń kulturalnych. Okazało się, że z uwagi na brak sił nie zawsze mieli możliwości dotrzymywania kroku podczas spacerów czy zwiedzania narzucanego przez osoby młodsze. Mieli odmienne zainteresowania. W odpowiedzi na zapytanie grupy kobiet po 60. roku życia utworzono pierwszą grupę Klubu Seniora. Spotkania prowadziła również seniorka, trenerka, która starała się zaktywizować wszystkie osoby na spotkaniu, wzmocnić ich silne strony i nauczyć dzielenia się wiedzą i umiejętnościami. W efekcie niektóre uczestniczki programu same prowadziły zajęcia, np.: zawodowa krawcowa prowadziła kursy szycia, artystka malarka – kursy rysunku i malowania, emerytowana instruktorka jogi – zajęcia gimnastyki dla seniorów.

KRÓTKIE WYJAZDY EDUKACYJNE DLA SENIORÓW

Podobnie jak na kursach językowych lub podnoszących kompetencje seniorzy mieli możliwość uczestniczenia w krótkich wycieczkach edukacyjnych. Często babcia towarzyszyła wnukom i ich mamie, a czasem sama pełniła rolę opiekunki dzieci. Jednak wyjazdy przeznaczone dla seniorów miały własną specyfikę. Zorganizowano ich kilka, łączyły zwiedzanie z integracją, jak: rozmowy przy stole czy wykonywanie prac plastycznych. Jeden z wyjazdów, zorganizowany w okresie przedświątecznym, obejmował także kolędowanie w języku polskim i ukraińskim.

ZAJĘCIA SPORTOWE

Proponowano zajęcia sportowe połączone z edukacją o zdrowym trybie życia, które cieszyły się szczególną popularnością wśród osób starszych. Pracownicy Studium Wychowania Fizycznego i Sportu UW prowadzili zajęcia poprawiające stan zdrowia, np.: zdrowy kręgosłup, dlaczego warto się rozciągać, pięć filarów zdrowia (wsparcie społeczne, regularne ćwiczenia fizyczne, regularna aktywność umysłowa, dieta, sen), metody regeneracji, zasady prawidłowego odżywiania.

1.3.5. Działania wspierające

STAŁA ASYSTA JĘZYKOWA ORAZ WSPARCIE TŁUMACZENIOWE

Stała asysta językowa oraz wsparcie tłumaczeniowe były udzielane wszystkim uczestnikom programu. To działanie było bardzo ważne dla pokonywania barier językowych i zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb grupy docelowej. Z uwagi na potencjalną barierę językową założono, że większość działań, kursów, konsultacji i webinarów (poza kursami językowymi) odbędzie się w języku ukraińskim lub rosyjskim. Część zajęć prowadzili Ukraińcy, a część tłumaczono symultanicznie. Chodziło o to, aby osoby znajdujące się w tak trudnej sytuacji z racji wojny i konieczności migracji nie przechodziły dodatkowych trudności w Polsce. Właśnie z tego powodu horyzontalnym wsparciem była asysta językowa w postaci zajęć, materiałów, konsultacji itp. w języku ojczystym, zrozumiałym dla uchodźców. Nie dotyczyło to kursów języków obcych (polskiego, angielskiego czy innych), choć w razie trudności i w tym zakresie było możliwe wsparcie asystenta językowego.

W trakcie programu okazało się konieczne zwiększenie wsparcia tłumaczy, asystentów językowych i redakcji platformy e-learningowej. Bieżące doświadczenia pokazały, że uchodźcy z Ukrainy potrzebują zdecydowanie większego wsparcia, niż wcześniej zakładano. Dużo osób dzwoniło z pytaniami, przysyłało e-maile, przychodziło osobiście, zgłaszało szereg problemów i wątpliwości, miało trudności z wypełnieniem formularza zgłoszeniowego do programu, wyborem odpowiednich działań czy nawet identyfikacją swoich potrzeb. Zaobserwowaliśmy obawy zgłaszających się do programu, czy pomoc będzie realnie udzielona, dlatego dochodziło do masowego uczestniczenia przez te same osoby we wszystkich otwartych naborach (nawet w zajęciach, których harmonogramy kolidowały). Dopiero po zapisaniu się do wybranych grup uczestnicy decydowali, w których zajęciach będą brać udział. Finalnie doprowadzało to do trudności w wypełnieniu grup (przez zarezerwowane „puste” miejsca, na których wykorzystanie uczestnicy ostatecznie się nie decydowali) i ponowienia zapisów. Osoby dorosłe zapisywały się do grup dla dzieci, z kolei swoje kilkuletnie dzieci zapisywały na zajęcia dla osób w wieku 16+ lat. Problem był też z frekwencją na zajęciach, np. na zapisanych 30 osób na pierwsze zajęcia przyszło kilka lub kilkanaście osób, pomimo kilkukrotnych przypomnień wysyłanych mailowo oraz SMS-em. Powodowało to konieczność uruchomienia dodatkowych zajęć i poszerzenia zakresu wsparcia oraz weryfikacji

poprawności wyboru uczestników. Większość pomocy udzielano w języku ukraińskim lub rosyjskim, co wymagało zatrudnienia dodatkowych ekspertów biegle posługujących się tymi językami, a jednocześnie znających dobrze język polski. Osoby te były również angażowane do tłumaczenia zajęć, webinarów, wykładów, doradztwa i innych spotkań z uczestnikami programu prowadzonych w języku polskim, a także zapewnienia szerokiej asysty językowej.

OBSŁUGA INFORMATYCZNA PLATFORMY E-LEARNINGOWEJ

W trybie ciągłym obsługiwano informatyczną platformę, na której prowadzono zajęcia zdalne. Szacuje się, że ok. 70% godzin zajęć (warsztatów, kursów, webinarów, spotkań itp.) prowadzono drogą internetową. To wsparcie musiało być większe od zakładanego z powodu trudności osób z Ukrainy w dostępie i obsłudze kursów e-learningowych. Jak pokazała bieżąca realizacja programu, większość osób z Ukrainy nie знаła obsługi platformy Moodle, miała problemy z dostępem do materiałów szkoleniowych i do wybranego kursu.

Wsparcie techniczne platformy e-learningowej, mimo pomocniczego charakteru dla działań merytorycznych, wyodrębniono w dokumentacji projektowej jako autonomiczne ze względu na jego strategiczne znaczenie dla realizacji celów programowych.

KONFERENCJA PODSUMOWUJĄCA Z UROCZYSTYM WRĘCZENIEM CERTYFIKATÓW

Konferencja, w której uczestniczyło ponad 500 osób, była okazją do podsumowania efektów programu i wręczenia certyfikatów uczestnikom. Zorganizowano ją 15 grudnia 2023 roku, otworzył rektor UW prof. dr hab. Alojzy Z. Nowak, gości powitali też dziekan WNE UW dr hab. Gabriela Grotkowska, prof. UW, zastępca prezydenta m.st. Warszawy Renata Kaznowska, dyrektor NCBR Piotr Kraiński, radca Ambasady Ukrainy Vitalii Bilyi oraz kierownik programu dr Agnieszka Różycka. W części oficjalnej odśpiewano hymny Polski i Ukrainy. Zaprezentowano efekty naukowe oraz edukacyjno-społeczne programu. Referaty przedstawili pracownicy UW i koordynatorzy placówek współpracujących. Przeplatano je występami artystycznymi: zespołu Niżno powstałego podczas programu, Chóru Akademickiego UW, dzieci ze szkoły ukraińskiej objętej wsparciem oraz niezwykle wzruszającym wykonaniem kolędy w języku angielskim przez dzieci ukraińskie z domu dziecka w Ossie. Na koniec uroczyste wręczono dyplomy dla najbardziej zaangażowanych uczestników i pracowników

programu. Dla wielu Ukraińców był to moment dumy i wzruszenia podczas nagradzania ich wysiłków w podnoszeniu kwalifikacji i zdobywaniu wiedzy.

1.4. Efekty edukacyjne

Program Uniwersytetu Warszawskiego dla Ukrainy przyniósł znaczące rezultaty edukacyjne, które można rozpatrywać na kilku poziomach. Przede wszystkim zaoferowano bardzo szeroką, interdyscyplinarną pomoc w 27 różnych działaniach, a w ich ramach – setki różnych kursów, warsztatów, webinarów i wydarzeń, wiele tysięcy godzin różnych aktywności. We wsparcie uchodźców z Ukrainy zaangażowało się ponad 350 pracowników z 31 różnych jednostek Uniwersytetu Warszawskiego. Program miał na celu zaspokojenie wielowymiarowych potrzeb osób dotkniętych kryzysem, głównie potrzeb: edukacyjnych, językowych, zawodowych i społecznych. Poniżej zamieszczamy szczegółowy opis efektów edukacyjnych, jakie osiągnięto.

1.4.1. Duża liczba osób objętych wsparciem

Według danych statystycznych na 31 grudnia 2023 roku (zakończenie realizacji programu) wsparciem objęto 10 373 osoby, które wzięły udział w przynajmniej jednej aktywności projektowej. Warto zaznaczyć, że wiele osób uczestniczyło w różnych działaniach programu, ich udział nie był zatem jednorazowy. Niektórzy przychodzili na zajęcia niemal codziennie, inni w każdy weekend, niektórzy zaczynali sami, a potem zapraszali rodzinę i znajomych. Rekordzistka wzięła aktywny udział w ponad 100 różnych kursach i wydarzeniach w ciągu 13 miesięcy. Była też młoda osoba, której założeniem było poświęcenie roku na zdobycie umiejętności językowych i innych przydatnych zawodowo, poszerzenie wiedzy, a dopiero po tym czasie poszukiwanie pracy zgodnej z nabytymi kwalifikacjami.

1.4.2. Rozwój kompetencji językowych

Naukę języka polskiego uznano za najważniejszą część programu, co przełożyło się na zorganizowanie 258 grup kursów podstawowych (30-godzinnych), 44 grup zajęć konwersacyjnych i dwóch grup intensywnego kursu 900-godzinnego. Kursy te umożliwiły uczestnikom nabycie umiejętności komunikacyjnych, niezbędnych do integracji w nowym środowisku oraz funkcjonowania

na polskim rynku pracy. Program zapewniał naukę języka polskiego na różnych poziomach zaawansowania, co miało bezpośredni wpływ na poprawę zdolności komunikacyjnych uczestników, a tym samym na ich zdolność do odnalezienia się na rynku pracy. Podobnie kursy języka angielskiego oraz innych języków obcych (francuski, niemiecki, hiszpański) pozwalały na zwiększenie mobilności zawodowej uczestników i przygotowanie ich do podjęcia pracy lub studiów również poza Polską.

1.4.3. Rozwój kompetencji, wiedzy i zainteresowań

Program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy znacząco wpłynął na rozwój kompetencji uczestników, na wiedzę specjalistyczną i ogólną, co przyczyniło się do lepszego przygotowania do pracy i życia w Polsce. Uczestnicy zyskali praktyczne umiejętności cyfrowe, zawodowe oraz językowe, które zwiększyły ich konkurencyjność na rynku pracy i umożliwiły skuteczniejszą integrację w nowym środowisku. Rozwijanie zainteresowań artystycznych i naukowych pobudziło kreatywność, ciekawość oraz przyczyniło się do budowania więzi społecznych wewnątrz grupy uchodźców i w lokalnej społeczności. Poszerzenie wiedzy o polskiej kulturze i historii oraz dostosowanie kwalifikacji do wymagań rynku pracy ułatwiło uczestnikom adaptację i kontynuowanie edukacji lub podjęcie zatrudnienia. Uczestniczenie w programie nie tylko powodowało rozwój indywidualny, ale również sprzyjało integracji społecznej, wzmacniało poczucie przynależności w nowym kraju.

Choć przy ogromnej skali działań trudno mówić ogólnie o efektach edukacyjnych całego programu, to warto zauważyć, że ponad 95% uczestników, którzy dobrowolnie wzięli udział w ankiecie oceniającej działania, uznało aktywności, w których uczestniczyli, za pomocne w poradzeniu sobie w nowym środowisku, w Polsce. Program nie zawierał kursów zawodowych i wsparcie w tym zakresie nie było jego celem, a mimo to ponad 60% ankietowanych uznało udział w zajęciach programu za pomocny w rozwinięciu umiejętności zawodowych.

Można też wiele powiedzieć o sukcesach edukacyjnych poszczególnych osób: ósmoklasistka, która wzięła udział w kursie przygotowującym do egzaminu z języka polskiego, uzyskała bardzo wysoki wynik i bez problemu dostała się do jednego z najlepszych liceów w Warszawie; różne osoby dzięki nabyciu znajomości języka polskiego zdobyły pracę; inni uzyskali awanse zawodowe na stanowiska kierownicze; młode osoby dostały się na studia prowadzone w języku polskim itd.

1.4.4. Wsparcie młodzieży i dzieci

Zajęcia dla dzieci i młodzieży miały wiele pozytywnych efektów edukacyjnych. Przede wszystkim dzieci uzyskały lepszą umiejętność komunikacji w języku polskim i znajomość kultury Polski i Ukrainy.

Jednym z przykładów skutecznego wsparcia jest historia rodziny uchodźców, w której opiekę nad trójką nastoletnich dzieci sprawowała niepiśmienna babcia. Ze względu na traumę wojenną i bariery komunikacyjne przez rok praktycznie nie opuszczali pokoju w hostelu. Dopiero przypadkowa informacja od recepcjonistki skierowała babcię do biura projektu, gdzie po rosyjsku zapytała o dostępne formy bezpłatnego wsparcia. Od tego momentu cała rodzina regularnie uczestniczyła w kursach, spotkaniach i wyjazdach. W tym czasie odkryto, że dzieci nie uczęszczają do szkoły, najstarszy, 16-letni chłopiec, miał jedynie podstawowe umiejętności pisania w języku rosyjskim, a młodsze (również nastoletnie) nie potrafiły czytać ani pisać w żadnym języku. Dzięki uczestniczeniu w programie dzieci nauczyły się podstaw pisania i czytania po polsku i ukraińsku, a następnie zapisano je do polskich szkół. Babcia natomiast rozpoczęła naukę języka polskiego na kursie dla początkujących, co znacząco poprawiło sytuację rodziny i umożliwiło jej lepszą integrację w nowym środowisku.

1.4.5. Lepsze wsparcie przez elastyczność i dostępność

Jednym z ważnych aspektów sukcesu programu była jego elastyczność i dostępność. Około 70% zajęć odbywało się zdalnie, co umożliwiło uczestniczenie w nich osobom z różnych regionów Polski. Taka forma okazała się niezwykle korzystna, szczególnie dla kobiet z dziećmi, które miały ograniczone możliwości skorzystania ze stacjonarnych zajęć, a także dla osób przebywających w mniejszych miejscowościach lub na wsi, gdzie uzyskanie wsparcia edukacyjnego było mocno ograniczone.

1.5. Efekty społeczne

Poza efektami edukacyjnymi program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy miał ogromny wpływ na społeczną integrację uchodźców z Ukrainy. Większość uczestników programu stanowiły kobiety z dziećmi, dlatego szczególnie ważne były działania wspierające integrację społeczną i przeciwdziałające wykluczeniu.

1.5.1. Integracja społeczna

Program ułatwił integrację społeczną uchodźców z polskim środowiskiem, dzięki niemu lepiej poznali Warszawę, nawiązali relacje z lokalną społecznością i zaczęli budować więzi z innymi osobami w podobnej sytuacji życiowej. Zyskali poczucie przynależności i wsparcia, co sprzyjało ich adaptacji w nowym otoczeniu. Dla niektórych program stał się pierwszą okazją do nawiązania głębszych relacji z innymi uchodźcami. Przykładem jest 20-letni uczestnik, który po spotkaniu adaptacyjnym z grami planszowymi przyznał animatorce, że mimo półtorarocznego pobytu w Polsce czuł się bardzo samotny, a dopiero podczas zajęć znalazł prawdziwych przyjaciół. Ważnym efektem programu było utworzenie grupy wokalnejs Niżno składającej się wyłącznie z uczestników projektu. Po opanowaniu repertuaru i rozwinięciu umiejętności wokalnych grupa z powodzeniem dawała koncerty. Mimo upływu roku od zakończenia programu grupa działa, co świadczy o trwałym wpływie projektu na uczestników i ich społeczność.

1.5.2. Wsparcie psychologiczne i prawne

Program poważnie wpłynął na poprawę kondycji psychicznej uczestników, pomógł im w radzeniu sobie z traumą wojenną i trudnościami adaptacyjnymi. Wielu uczestników traktowało warsztaty psychologiczne jako formę terapii grupowej, dlatego zapisywali się na zajęcia niezależnie od tematyki. Dla osób, które nie miały odwagi lub środków na terapię indywidualną, warsztaty stały się przestrzenią do omawiania trudnych doświadczeń, osławiania lęków i ich stopniowego przepracowywania.

Wiele problemów prawnych uczestników znalazło rozwiązanie dzięki programowi. Pomoc prawna udzielona im doprowadziła do uzyskania zgody na pobyt, pozwolenia na pracę, niektórzy zrozumieli procedury spadkowe i inne zawiłości prawne. Animatorzy, trenerzy i pracownicy biura aktywnie wspierali uczestników w codziennych sprawach administracyjnych, takich jak wypełnianie wniosków o świadczenie wychowawcze 500+ i inne świadczenia socjalne. Uczestnicy zyskali pomoc i nabrali większej pewności w poruszaniu się w nowej rzeczywistości.

Zajęcia tak przygotowały uczestników, że lepiej rozumieli zasady funkcjonowania w nowym społeczeństwie. Był to efekt zdobycia wiedzy historycznej, poznania kultury, języka i reguł przedsiębiorczości. Łatwiej odnajdowali się teraz w polskiej rzeczywistości, zarówno w życiu społecznym, jak i zawodowym.

Program przyczynił się do budowy podstawowej orientacji w polskich realiach, ponieważ pomógł w przystosowaniu się do nowego środowiska. Udział w różnorodnych zajęciach, takich jak wycieczki lub wydarzenia kulturalne, często łagodził skutki traum. Wpływała na to także atmosfera spotkań i zaangażowanie animatorów, działało to jak dodatkowe wzmocnienie uczestników w integracji.

1.5.3. Eliminacja barier językowych

Wprowadzenie stałej asysty językowej oraz tłumaczenia na język ukraiński i rosyjski należało do priorytetów, bo chodziło o zapewnienie uczestnikom komfortu i pewności w funkcjonowaniu i korzystaniu z pomocy. Eliminacja barier językowych w życiu codziennym następowała także przez podnoszenie kompetencji językowych, naukę języka polskiego na kursach i komunikowanie się w języku polskim z trenerami, wykładowcami i innymi uczestnikami projektu.

1.5.4. Wsparcie rodzin i budowa wspólnoty

Ważnym skutkiem programu była budowa wspólnoty, zarówno w grupach uczestników, jak i między uchodźcami a lokalną społecznością. Centrum Działań Ukraińskich przy ulicy Dobrej 55 w Warszawie, gdzie odbywały się zajęcia, stało się przestrzenią, w której uczestnicy mogli nawiązać kontakty z innymi osobami w podobnej sytuacji życiowej.

Prowadzący program zwracali szczególną uwagę na potrzeby rodzin z dziećmi i proponowali różne zajęcia edukacyjne i adaptacyjne dostosowane do tych potrzeb. Zorganizowano ponad tysiąc różnych zajęć dla dzieci i młodzieży, co pozwoliło na ich aktywne uczestnictwo w życiu społecznym, a to ułatwiło dzieciom ukraińskich uchodźców nawiązywanie nowych przyjaźni i integrację z rówieśnikami.

1.5.5. Zapobieganie społecznemu wykluczeniu

Działania w ramach programu były zróżnicowane i dopasowane do specyficznych potrzeb uchodźców z Ukrainy, tak aby ułatwić im włączenie się do polskiego społeczeństwa oraz zapewnić szerokie wsparcie. Dzięki różnorodnym działaniom dobranym do grup wiekowych program wspierał aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

Kursy językowe eliminowały bariery komunikacyjne, przez co umożliwiały uczestnikom lepsze funkcjonowanie w społeczeństwie i na rynku pracy. Zajęcia integracyjne, takie jak spacerowanie miejskie i warsztaty artystyczne, sprzyjały nawiązywaniu relacji oraz budowaniu więzi z lokalną społecznością. Program zapewniał wsparcie psychologiczne, co pozwalało na łagodzenie skutków traumy i radzenie sobie z nową rzeczywistością. Asysta językowa oraz pomoc prawna bardzo przyczyniły się do adaptacji i integracji uchodźców, bo eliminowały dodatkowe trudności społeczne. Program uwzględniał także działania kulturalne i integracyjne, co sprzyjało budowaniu więzi społecznych i wzmacnianiu poczucia przynależności.

Z pewnością program znacząco wpłynął na proces asymilacji uchodźców do polskiego społeczeństwa. Dzięki działaniom edukacyjnym i kulturalnym uczestnicy zyskali możliwość lepszego zrozumienia kultury, tradycji i funkcjonowania społeczeństwa polskiego.

Zakończenie

Program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy jest przykładem zróżnicowanego i interdyscyplinarnego podejścia do wsparcia uchodźców, ponieważ łączy działania edukacyjne z integracyjnymi i psychologicznymi. Dzięki szerokiemu zakresowi szkoleń objęliśmy wsparciem ponad 10 tys. osób, co czyni ten program jednym z największych i najbardziej kompleksowych projektów wspierających w Polsce uchodźców z Ukrainy. Jego sukces wynikał z dostosowania oferty edukacyjnej i społecznej do potrzeb uczestników, elastyczności w formach realizacji zajęć oraz zaangażowania szerokiego grona specjalistów z różnych dziedzin.

Efekty programu są widoczne zarówno na poziomie edukacyjnym, jak i społecznym. Program przyczynił się do podniesienia kompetencji zawodowych i językowych uchodźców, co zwiększyło ich szanse na rynku pracy w Polsce oraz w innych krajach Unii Europejskiej. Równocześnie wsparcie psychologiczne i integracji społecznej miały silny wpływ na proces adaptacji uchodźców do nowej rzeczywistości.

Jednym z najważniejszych wniosków, które można wysnuć z realizacji programu, jest potrzeba kontynuowania tego typu zajęć. Wojna w Ukrainie trwa, a uchodźcy ciągle są w Polsce. Istnieje zatem konieczność dalszej pomocy edukacyjnej, językowej i psychologicznej, aby zapewnić uchodźcom możliwość

pełnej integracji i rozwoju zawodowego. W przyszłości warto rozważyć kontynuację programu z większym naciskiem na integrację migrantów z polskim społeczeństwem oraz kontynuację kursów języka polskiego i angielskiego. Istnieje również potrzeba rozwijania wsparcia psychologicznego i zawodowego dla migrantów, co pozwoli na dalsze zwiększenie ich szans na rynku pracy.

Bibliografia

- Afanasieva A.V., Nikolskaya E.Y. 2023. *Cultural routes as a tool for geopolitical integration*, Anais Brasileiros de Estudos Turísticos, 13 (Special Issue), <https://doi.org/10.5281/zenodo.10436758>.
- Długosz P., Kryvachuk L., Izdebska-Długosz D. 2022. *Uchodźcy wojenni z ukrai-ny – życie w polsce i plany na przyszłość*, Wydawnictwo Academicos, <https://doi.org/10.52097/acapress.9788362475971>.
- Długosz P. 2023. *War trauma and strategies for coping with stress among Ukrainian re-fugees staying in Poland*, Journal of Migration and Health, nr 7(8), s. 100196, doi: 10.1016/j.jmh.2023.100196.
- Domaradzki J., Walkowiak D., Bazan D., Baum E. 2022. *Volunteering in the front line of the ukrainian refugee crisis: a brief report from Poland*, Frontiers in Public Health, nr 10, <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.979751>.
- Duszczyk M., Górny A., Kaczmarczyk P., Kubisiak A. 2023. *War refugees from Ukraine in Poland – one year after the Russian aggression: Socioeconomic consequences and chal-lenges*, Regional Science Policy & Practice, nr 15(1), s. 181–200, <https://doi.org/10.1111/rsp3.12642>.
- Eurofound. 2023. *Social impact of migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees*, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-03/ef23030en.pdf>, dostęp: 15.10.2024.
- Giacco D., Priebe S. 2017. *Mental health care for adult refugees in high-income countries*, Epidemiology and Psychiatric Sciences, nr 27(2), s. 109–116. <https://doi.org/10.1017/s2045796017000609>.
- Herbst M. 2023. *Education in exile: ukrainian refugee students in the schooling system in poland following the russian-ukrainian war*, European Journal of Education, nr 58(4), s. 575–594, <https://doi.org/10.1111/ejed.12587>.
- Kohlenberger J., Buber-Ennser I., Pędziwiatr K. i in. 2023. *High self-selection of ukra-inian refugees into europe: evidence from Kraków and Vienna*, Plos One, nr 18(12), s. e0279783, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0279783>.

- Kubiciel-Lodzińska S., Golebiowska K., Pachocka M., Dąbrowska A. 2023. *Comparing pre-war and forced ukrainian migrants in poland: challenges for the labour market and prospects for integration*, International Migration, nr 62(1), s. 236–251, <https://doi.org/10.1111/imig.13213>.
- Maciejewska-Mieszkowska K. 2022, *Stosunek Polaków do uchodźców w kontekście wojny w Ukrainie*, Środkowoeuropejskie Studia Polityczne, nr 4, doi:10.14746/ssp.2022.4.7.
- Narodowy Bank Polski. 2023. *The living and economic situation of Ukrainian refugees in Poland*, Warszawa, https://nbp.pl/wp-content/uploads/2024/02/Raport_Imigranci_2023_EN.pdf; dostęp: 10.10.2024.
- Schweitzer R., Melville F., Steel Z., Lacherez P. 2006. *Trauma, post-migration living difficulties, and social support as predictors of psychological adjustment in resettled sudanese refugees*, Australian & New Zealand Journal of Psychiatry, nr 40(2), s. 179–187, <https://doi.org/10.1080/j.1440-1614.2006.01766.x>.
- Triandafyllidou A. 2023. *Circular Migration between the EU and its Neighbours. A Comparative Analysis*; <https://doi.org/10.32920/24290599>.
- UNHCR. 2022. *Poland welcomes more than two million refugees from Ukraine*; <https://www.unhcr.org/news/press/2022/3/6234e39f4/poland-welcomes-two-million-refugees-ukraine.html>; dostęp: 2.10.2024.
- Walawender P., Liszka D., Szczygiel E. 2023. *“What i want versus what i will agree to” – an analysis of the views of ukrainian refugees toward work*, Social Sciences, nr 13(1), s. 14, <https://doi.org/10.3390/socsci13010014>.

Aneks 1

W działania programu Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy
byli zaangażowani pracownicy następujących jednostek:

1. Wydziału Nauk Ekonomicznych
2. Wydziału Neofilologii
3. Wydziału Polonistyki
4. Wydziału Psychologii
5. Wydziału Lingwistyki Stosowanej
6. Wydziału Biologii
7. Wydziału Pedagogicznego
8. Wydziału Prawa i Administracji
9. Wydziału Historii

10. Wydziału Zarządzania
11. Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii
12. Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce
13. Wydziału Archeologii
14. Uniwersytetu Otwartego
15. Biura ds. Rozwoju UW
16. Welcome Point
17. Biura Karier
18. Ośrodka Badań nad Migracjami
19. Ośrodka Studiów Amerykańskich
20. Biblioteki Uniwersyteckiej
21. Centrum Pomocy Psychologicznej
22. Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej UW
23. Biura Innowacji Dydaktycznych
24. Centrum Badań nad Kulturą Warszawy
25. Studium Europy Wschodniej
26. Uniwersyteckiego Ośrodka Transferu Technologii
27. Szkoły Edukacji PAFW i UW
28. Chóru Akademickiego UW
29. Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego
30. Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami UW
31. Studium Wychowania Fizycznego i Sportu UW

Aneks 2

Organizacje spoza Uniwersytetu Warszawskiego, które wsparły program Uniwersytet Warszawski dla Ukrainy:

1. Fundacja Lifesong (wspierająca Domy Dziecka przeniesione z Ukrainy do Polski)
2. Fundacja Educational Center Children of Ukraine
3. Global Compact Network Ukraine (organizacja pozarządowa działająca w ramach United Nations),
4. Fundacja Liderzy Przemian
5. Dom Ukraiński
6. ABA ROLI Ukraine

7. OPORA
 8. Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności
 9. Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”
 10. Stowarzyszenie Sąsiedzkie Włochy
 11. Mareckie Stowarzyszenie Gospodarcze – Przyszań Nadzieja
 12. Związek Harcerstwa Polskiego
 13. Kancelaria prawna zajmująca się cyberbezpieczeństwem
 14. szkoły podstawowe i średnie np. Ukrainian School of Wrocław „Union”,
ukraińska szkoła „Materynka”
 15. organizacje studenckie
- i wiele innych.